

גנזי המלך

קובץ שבועי בענייני יהדות מהוצאת **ארבע כנפות**

157

להזמנת עלונים ולפרסום טל: 03-6762226 מופץ בכל הארץ ב-90,000 עותקים

"וידבר ה' אל משה לאמר שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען"

"כי השתד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים"
מתוך דרשותיו של הרב אמנון יצחק שליט"א

אותם המרגלים אשר אומר עליהם הכתוב: **"וְאָקַח מִכֶּם שְׁנַיִם עֹשֵׂר אַנְשִׁים"** (דברים א כג) ופירש"י: **"מִן הַבְּרוּרִים שִׁבְכֶם, מִן הַמְּסוּלְתִים שִׁבְכֶם"** (שם). התבונן מה הוא מ'הברורים והמסולתים' בדורו של משה ונכשלו בעון חמור כזה בשביל כבוד מדומה, עד שנמשך מהבכיה שבכו כלילה ההוא, **"בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת"**. כי עיקר קביעת **"בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת"** על חרבן בית מקדשנו היה בשביל הבכיה. כמאמר חז"ל: **"אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אַתֶּם בְּכִיְתֶם בְּכִיָּה שֶׁל חֲנָם, אֲנִי אֶקְבַּע לָכֶם בְּכִיָּה לְדוֹרוֹת"** (תענית עו). כי הבכיה מורה על חמום הדבר. ואינו דומה העושה עבירה בחמום למי שעושה בלי חמום וכמו שמצינו: הנוגע בנבלה אינו טעון כיבוס בגדים. והנושא צריך כיבוס בגדים. כי הנושא, מחמם מעט הגוף ותדבק הטומאה יותר.

הרי כמה האדם צריך להזהר שלא יבוא במחשבתו, דרך הטבע, רק ידע שהכל מאת השם ויטה תמיד לעשות רצון השם ואז נותנין לו מלאך ללכת ברצון השם. אברהם אבינו ע"ה נתן דעתו ללכת ארצה כנען, מיד נאמר לו: **"לֵךְ לָךְ מֵאֶרֶץ־כְּנַעַן"** (בראשית יב א).

ועוד ברש"י: **"שְׁלַח לָךְ אַנְשִׁים"** - לדעתך! אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח. לפי שבאו ישראל ואמרו: **"נְשַׁלְּחָה אַנְשִׁים"** (דברים א כב) (במדבר יג ב). הקב"ה נתן רשות לשלוח מרגלים ולא מנע את דרישתם של ישראל, כי אליבא דאמת **המשך בעמ' 2 <<<**

לכאורה, מן **"וַתִּקְרְבוּ אֵלַי כְּלַכְכֶם"** שגם יהושע וכלב היו בס, אבל קשה לומר כן, אבל **"כִּי־נָתַן רְשׁוֹת לְמִשְׁחִיתָ, אֵינֻ מְבַחֲזִין בֵּין צַדִּיקִים לְרָשָׁעִים"** (בבא קמא יז) ולכן התפלל משה על יהושע תלמידו, **"מְלַמֵּד שֶׁפָּרַשׁ כָּל־כַּבֵּשׂ מַעֲצַת מְרַגְלִים וְהִלָּךְ וְנִשְׁתַּטַּח עַל קַבְרֵי אֲבוֹת"** (סוטה עז יג). והנראה כי בשביל בלבול הדעת שנכנס בס ממעט הפחד, לכן נכנסו **"בְּעֵרְבוּבֵיא"** והיו מעט בחמום ונמשך מזה שגבר עליהם השטן וגרם למרגלים בשביל כבוד מדומה להוציא דבה על הארץ ש**"תְּמִיד עֵינֵי ה' אֲלֵקֶיךָ בָּה"** (דברים יא יב) ולהמית את עם ה' במדבר ולא זכו להכנס לארץ המוכנה להם. ראה כמה קשה חטא כל דהו, אשר הקדימו לעשות מה שצריך היה באמת לשלוח מרגלים רק בלא חמום וכיון שהקדימו, מצא שטן מקום להשטינם, שהמדה כן הוא **"בְּדֶרֶךְ שְׂאֲדָם רוּצָה לִילָה"**. וראה מה עלתה בידם מהקדימה;

"שְׁלַח לָךְ אַנְשִׁים" (במדבר יג ב). כתב ר"א אבן עזרא ז"ל: **"שֶׁהֵשֵׁם אִמְרָא לְיִשְׂרָאֵל עֲלָה רִשׁ"**. והם אמרו **"נְשַׁלְּחָה אַנְשִׁים"**. אז אמר השם: **"שְׁלַח לָךְ אַנְשִׁים"** (אבן עזרא במדבר יג ב ב).

הנה על ענין מרגלים כבר תמה הרמב"ם ז"ל: **"ועל כל פנים, היו צריכין להשיבו על מה שצוה אותם. ומה פשעם ומה חטאתם?"** (במדבר יג ב).

"מה פשעם" - הלא גם משה רבנו ע"ה, גם יהושע שלחו לרגל וא"כ ומה חטאתם? ועוד יש לתמוה הלא משה התפלל על יהושע שלא יתפתה בעצתם וגם כלב השתטח על קברי אבות להתפלל. ואם ידע למה שלחם? וגם קשה איך עלה על דעת משה רבנו ע"ה שיהושע תלמידו שלא מש מתוך האהל יתפתה בעון חמור כזה, להניא לב הכלל ישראל מבוא לאדמתם בשביל כבוד המדומה, אתמהה?

אמנם עיקר הדברים; הם היו אצים בדבר ועשו במהירות כנאמר: **"וַתִּקְרְבוּ אֵלַי כְּלַכְכֶם נְשַׁלְּחָה אַנְשִׁים"** (דברים א כב). ופירש"י: **"בְּעֵרְבוּבֵיא"** (דברים א כב) ואם כל כונתם רק לעשות מה שיוכלו, היה להם להמתין על משה רבנו ע"ה, אם נצרך, הוא ישלח. ונראה מזה כי היו מפחדים! ועל כן היה במהירות ו**"בְּעֵרְבוּבֵיא"**. והנה מפאת מהירותם לבקש ממה **"נְשַׁלְּחָה אַנְשִׁים"** נתנו פתח לשטן ו**"בְּדֶרֶךְ שְׂאֲדָם רוּצָה לִילָה בָּה מוֹלִיכִין אוֹתוֹ"** (מכות י). והבין משה רבנו ע"ה כי נתנו פתח לשטן להתגבר עליהם שלא כפי מצבם. והנראה

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

1 >>> המשך מעמ' 1

אין זה מופרך לגמרי. והראיה שגם יהושע שלח בשעתו מרגלים ואף בפעם הזאת הצליחו יהושע וכלב בשליחותם, אולם היו לישראל שתי דרכים לבוא אל הארץ, א. בדרך הטבע. ב. למעלה מדרך הטבע. והנה תכלית הבריאה היתה שתנהג ע"י ההשגחה בהסתר והיה ראוי שיבחרו בדרך הטבע, שגם היא מתנהלת ע"פ השגחת ה' בפרטי פרטיות וכדברי הרמב"ן ז"ל: **'שכל הטבע הוא נס נסתר'**.

ההכרעה בין שתי הדרכים היתה תלויה בהם עצמם, כמו שפירש רש"י: **'לפי שבאו ישראל ואמרו: "נשלחה אנשים"'** משום זה נתאשרה שליחות המרגלים. אך הבחירה בפרשת דרכים כגון זו, דומה לנוסע באוירון, אשר כל מרחבי אויר העולם פתוחים לפניו והוא חפשי לנסות ימין ושמאל, לא כנוסע על הקרקע שעומדים בפניו מכשולים על כל צעד ושעל, אף על פי כן גדולה הסכנה בסטיה בדרך האויר ומוכרח לשמור על נתיב האויר לפי כללי ההוראות לבל יאבד את דרכו, כן הדבר כאן, עמדה לפניו הבחירה החפשית ללכת באחת מן הדרכים וכיון שבחרו להם ללכת בדרך הטבע, לכן היו כרוכות בזה שתי סכנות.

א. כיון שבחרו בדרך הטבע, נקל מאד להפסיד את הבטחון בה'.
ב. מפני שהיתה להם נטיה לא להכנס לארץ ישראל, שמא יפסידו נשיאותם. מתוך כך, עשויים לומר אח"כ שאינם ראויים לניסים כמ"ש הרמב"ן. כשאדם עומד לצעוד צעד חדש שיש בו סכנה, הוא צריך להכנה מוקדמת שתכשיר אותו לפחות לעמוד על הזהירות לבלתי היכשל.

ויש בזה שתי דרכים. ראשית: שיסלול לו דרך תחילה ע"י שאלות לרבו היודע ומכיר את הנסיון העומד לפניו, כענין **'עשה לך רב'** (אבות א ו) כי אין האדם יכול לקבוע בעצמו בשעה שהוא עומד בפני דבר חדש שלא נתנסה בו והוא מוכרח לסמוך על דעת מי שהוא גדול ממנו שישגלה לו מה שנעלם מאתו. וכך מצינו אצל יהושע **'שנאמר: "ניקרא משה להושע בן נון הושע"'** (במדבר יג) **אמר לו: "ה-ה יושיעך מעצת מרגלים"** (סוטה לד:). הוא הקדים בזה סיעתא דשמיא מרובה לבל ישל בעצתם. ומצינו באמת כי כלב לבדו השמיע את דבריו ככתוב: **'ניסה כלב'** (במדבר יג ל) כי המרגלים נתנו בו אמון שידבר כמותם, אבל יהושע שינה כפי הנראה מתחילה את הנהגתו ולא התערב כלל עמהם, מפרחו מפני הנסיון שגילה לפניו משה רבינו ע"ה בעצת המרגלים. **הדרך השנייה:** אם לא השיג מתחילה

ולא הרגיש בסכנת הנסיון ובלי הכנה מוקדמת נכנס בענין והסתבך בנסיון והמכשלה התחילה לשלוח חציה לרשותו של בעל הנסיון, כי אז צריך הוא לתת דעתו על כל פסיעה ופסיעה, להרגיש איך הוא נוטה לשנות ולהתעלם מההשגחה העליונה ולסור מן האמת ולהתקרב לחפץ הנטיה.

וכך מצינו: **שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות'** לא במובן הפשוט בלבד, אלא הלך לבקש את דרכי האבות, איך להתחזק בנסיון לבל ישל בו.

והנה הכל תלוי באדם עצמו איך הוא רואה את הדברים, כי המרגלים אמרו שני דברים שהם תרתי דסתר; **מצד אחד אמרו: "הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא"** (במדבר פרק יג לב). **ומצד שני: "ושם ראינו את הנפילים בני ענק"** (לג). דבריהם סתרו זה את זה, שהרי אם הארץ אוכלת את יושביה, הלא תאכל גם את הענקים ומה מקום יש לפחד? אך יהושע וכלב דנו את הדבר לכף זכות, שהקב"ה עשה זאת לטובה להטרידם באבלות ולא יתנו לב אליהם. לעומתם המרגלים כיון שלא ערכו הכנה מוקדמת ולא חשדו בעצמם בעקבות הנסיון, לכן נפלו ברשת הנסיון.

ויתכן כי דוקא מפני שהיו חשובים וכשרים, לכן סמכו על דעתם ובטחו בעצמם שלא ישלחו והיה קשה להם להטיל על עצמם חשד דק, כי כל ראייתם וטענתם נבעו מן הנגיעה העצמית, הם היו צריכים אפוא להשתטח על קברי אבות לעורר זכות אבות ולבקש רחמים על עצמם, כי אז היו נצולים, אך בטחו בכשרותם ודבר זה היה בעוכרם, כי בכל נסיון צריך לנהוג בזהירות ובהכנה מוקדמת כדי לעמוד בו.

מבט האמת

מאחר ש"השחר יעור עיני חכמים" (דברים טז יט) ו"אין אדם רואה חובה לעצמו"; איך אפשר שנבחין את האמת, הלא בכל דבר שיש לנו התענינות כבר יש לנו נגיעה באחד מן הצדדים?

התשובה היא: שאין הנגיעה מכסה לגמרי את האמת, כי גם אחרי אשר יפתה היצר את האדם, כי גם דרך השקר אמת הוא, מכל מקום יודע הוא בעצמו שדרך האמת אמיתית יותר ורק יחשוב את השקר כמו תחליף לאמת. וזה מחסדי הבורא ב"ה שלא נתן רשות

ליצר לכסות את האמת לגמרי, אלא כל אדם יוכל להבחין בלבו באיזה דרך הוא האמת לאמתו. וכמו שהוא בגלות הגוף, שנאמר בה: **"לא מאסתים ולא געלתים לכלתם"** (ויקרא כו מד), כן הוא גם בגלות הנפש, שאין הכרת האמת כלה לגמרי בתוך גלותו של הסטרא אחרא, אלא כל אדם יוכל להבחין בלבו דרך האמת לאמתו וצריך האדם להתרכז על זה ולהתבונן תמיד כי רק האמת היא המציאות ואשר ידמה אליה, שקר הוא ואינו כלום. ובהתבוננות היראה ישתמש להנצל מן השקר. בשעה שמבחין האדם עניניו ע"פ הסתכלות זו - **זהו מבט האמת.**

ודבר נפלא יש בזה, לראות עד כמה כחו של מבט האמת מגיע וכמה האדם אחראי אפילו בעד טעות דקה מן הדקה, מכיון שיכול לבררה ע"פ מבט האמת. **'אכן יתבאר הדבר על פי דבריהם ז"ל, שאמרו ז"ל: "בתחילה נתקבצו אצל משה לשלוח המרגלים ולא רצה. ואמר להם: כבר הבטיחנו ה'! ואמרו לו: כי העמים יודעים בנו שאנו באים לירש אותם והם מטמינים את ממונם וכשיגיעו ישראל לא ימצאו כלום ונמצא דברי ה' בטל חס וחלילה' (ילקוט ריש שלח)'** (אור החיים' במדבר יג ב).

אמרו ישראל למשה: **'נשלחה אנשים לפנינו'**. אמר להם, למה? שקודם חטא המרגלים היה דבר פשוט שאין לעשות השתדלות כזו. אמרו לו שכבר הבטיחנו הקב"ה שאנו נכנסים לארץ כנען ויורשים כל טוב והרי שמעו שאנו נכנסים, אם מטמינים הם את ממונם ולא נמצא כלום נמצא דברו של הקב"ה בטל, אלא ילכו מרגלים.

נתבונן נא, הלא דור דעה היו ולא בקל היו טועים ואעפ"כ חשבו בדעתם שכל חפצם לשלוח המרגלים אינו אלא למען קדוש השם, דור מקבלי התורה עם כל עצמת הבנתם לא עמדו על טעות זו. גם משה רבינו לא היה יכול לעמוד בזה, שאין כונתם לשם שמים ממש, כדמסיק בילקוט: **'כיון ששמע משה כך, נלכד בידם'** שנאמר: **'וייטב בעיני'** (דברים א כג).

והנה משה רבינו בעצמת חכמתו, היה מכיר כל אדם בתוך תוכו ע"פ כל צדדי כחות נפשו אפי' הטמונים ביותר, כמו שכתוב: **'ואתה תחזה מכל העם'** (שמות יח כא) שהבחין ע"פ חכמת הפרצוף. ואמרו ז"ל: **'בהכרת פנים, מכח חכמת הפרצוף שהיה משה יודע ובקי בה בהיותו שלם שבשלמים, גדול שבנביאים וחכם הרזים'** (רבינו בחיי שמות יח כא). ואחר כל אלה לא עמד על טעותם של ישראל

6 <<< המשך בעמ' 6

מעשי גדולים

"אני ה' אלֵיִכֶם" מתי "לא אמר" משה רבנו 'אמת'?

הפסוק הוא בפרשת 'שלח' (טו מא) המתחיל ומסתיים ב"אני ה' אלֵיִכֶם". כשאנו קוראים שלש פעמים ביום את קריאת שמע אנו מסיימים אותה בפסוק הזה ומוסיפים את המלה 'אמת'. אבל משה רבנו לא הוסיף בסיום הפסוק את המלה 'אמת'. זו היתה כונתי במה שאמרתי קודם שהפסוק הוא זה שבו משה לא אמר 'אמת'. ■

בילדותו, נשאל פעם 'בעל התניא' על ידי רבו, היכן נמצא בכל התורה פסוק המתחיל ומסיים באותן המלים? קימט הילד את מצחו והשיב כי הדבר נמצא במקום שמשה רבנו לא אמר אמת. איש מהנוכחים לא הבין את כונתו והתשובה עוררה רעש גדול. עד שנתרצה להסביר ואמר:

עלי הגיון

"ועשו להם ציצת"

מצות ציצית שבפרשה והמזוזה משלימות זו את זו. ע"פ הזוהר הקדוש

ומכל משחית. וזוהי, על פי הזוהר, הכונה בנאמר: "לְדֹרְתָם" - 'דירתם' בשביל דירתו שהיה שם שלם ויצא מפתח ביתו במצוה.

על אותה מלה "לְדֹרְתָם" היה אומר הגר"א: כי היא נאמרה בין מצות ציצית לבין התכלת ללמד שרק המצוה עצמה, כלומר חוטי הלבן, נאמרה לדורות, אבל חוט התכלת שנגנז לא נאמר לדורות. והוסיף אחד מתלמידיו שעל כן נאמר "לְדֹרְתָם" בכתוב חסר שכן התכלת אינה לדורות והיא חסרה לנו. ■

ממלאך המות, התיבה "מְזוּזוֹת" רומזת על 'זו מוות'. אבל במזוזה יש רק שתי פרשיות, ועל כן צוה הקב"ה ללבוש ציצית כדי שיהיו כל שלש הפרשיות בדירתו. וכשאדם מתעטף בציצית ויוצא מפתח דירתו שלם, הקב"ה שמח והמלאך המשחית זו משם ונצול אותו אדם מכל נזק

התורה מצוה עלינו לעשות ציצית - "עַל פְּנֵי בְגְדֵיהֶם לְדֹרְתָם" (במדבר טו לח), מדוע נכתבה המלה "לְדֹרְתָם" ללא וו? אומר על כך הזוהר הקדוש: כי הדבר בא מלשון 'דירה' ומתוך כונה לרמז כי לציצית יש תפקיד משלים בבית היהודי, על זה של המזוזה. כי המזוזה היא שמירה

משל

"הַנָּנוּ וְעַלֵּינוּ אֵל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' כִּי חֲטָאנוּ" מדוע לא קבל הקב"ה את התשובה של בני ישראל בחטא המרגלים?

את הבשורה הטובה לאביו של בן התורה השיב לו הלה כי הוא כבר אינו מעוניין משום שמי שמעדיף סוחר עם הארץ על בן תורה יחסן אינו מתאים להשתדך עמו.

כך עם בני ישראל. מי שאמר: "זְכַרְנוּ אֵת הַדְּבָרָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם" (במדבר יא ה) גם אם הם חוזרים בהם ומוכנים לעלות לארץ ישראל, הם אינם ראויים לה כבר. ■

תורה צנוע ויחסן. הגביר הודיע לשדכן כי הוא מוכן לקחת את בן התורה לחתן, אך בתנאי שאביו יקנה לכלה טבעת יהלומים יקרה, אחרת, אמר: 'הוא מעדיף את הסוחר העשיר'. לאחר הפצרות רבות חזר בו והודיע שהוא מוכן לקחת את הבחור הלמדן גם בלי שיתחייב לקניית התכשיט. כשבא השדכן לבשר

חז"ל אמרו: 'שאינ לך דבר העומד בפני התשובה' (ירושלמי פאה א ה). ואם כן מדוע 'התשובה' של ישראל שחטאו בחטא המרגלים לא התקבלה? משום שמפסוק זה רואים שישראל לא חזרו בתשובה אמיתית ולא הכירו בחטאם שכן נאמר: "אֲשֶׁר אָמַר ה' כִּי חֲטָאנוּ" (במדבר יד מ) - הקב"ה טוען שחטאנו אבל אנחנו לא מודים בכך. והמשיל המגיד מדובנא: 'משל לגביר אחד שלבתו הציעו שני חתנים, האחד סוחר עשיר, עם הארץ מובהק והשני בן

פרשת 'שלה'

"שֶׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים וַיֵּתְרוּ"

מפרשת המרגלים אנו לומדים את כללו של ה'מסילת ישרים'
שמי שאינו מפקח על עצמו גם הקב"ה אינו מפקח עליו

פנינים לפרשה

"שֶׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים וַיֵּתְרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן
אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד
אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה אֲבַתְּיוּ תִשְׁלַחוּ כָּל נָשִׂיא
בְּהֵם" (במדבר יג ב)

"שֶׁלַח לְךָ" – לדעתך, אני איני מצוה
לך, אם תרצה שלח, לפי שבאו ישראל
ואמרו: "נִשְׁלַחְהָ אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ" (דברים א
כב) כמה שנאמר: "וַתִּקְרְבוּ אֵלַי בְּלִבְכֶם"
ומשה נמלך בשכינה, אמר; אני אמרתי
להם שהיא טובה שנאמר: "אֲעִלֶה אֶתְכֶם
מֵעֵנֵי מִצְרַיִם" (שמות ג יז) חִייהֶם, שאני
נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים,
למען לא יירשוהו. (רש"י במדבר יג ב).

תמה הגר"י לוינשטיין זצ"ל: בענין
חטא המרגלים באחת משיחותיו מצד
אחד קשה להבין מה עלה בדעתם של
המרגלים? על פי המבואר בחז"ל היה

להם חשש שיפסידו נשיאותם כשיכנסו
לארץ, אך קשיא; מה חשבו להרויח על
ידי מניעת כניסת בני ישראל לארץ? האם
ישנה אפשרות להשאר במדבר? ואף
אם יחזרו למצרים וכי אז היו נשארים
בנשיאותם?

התמיהה הנוספת היא על העם; כיצד
יכלה טענת "עַם גְּדוֹל וְרַם כְּנֵי עֲנָקִים"
(דברים ט ב) להפחידם, הרי בעיניהם ראו
את יד ה' הגדולה במצרים ואם כן היד
ה' תקצר? ומפליאה ביותר תגובת העם
לדברי המרגלים; נתנו קולם בככי כאילו
עומד בפניהם אסון נורא! ועוד הוסיפו
ואמרו: "לוּ מָתְנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוּ בְּמִדְבַר
הַזֶּה לוּ מָתְנוּ. וְלָמָּה ה' מְבִיא אֶתְנוּ אֶל
הָאָרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בְּחַרְב" (במדבר יד ב
ג). כיצד באו לידי כך, קהל ישראל?

ישובם של דברים מתבאר על פי רש"י
שבפתח מאמרנו: הרמח"ל אומר: 'ופשוט
הוא שאפילו אם יפקח האדם על עצמו
אין בכחו להנצל אלולי הקב"ה עוזרו.
היצר הרע תקיף מאד וכמאמר הכתוב:

"צוּפָה רָשָׁע לְצַדִּיק וּמִבְקֵשׁ לְהַמִּיתוֹ ה'
לֹא יַעֲזֹבֵנוּ בְּיָדוֹ" (תהילים לז לב לג). אם
האדם יפקח על עצמו אז הקב"ה עוזרו
ונצול מן היצר הרע'.

בני דור המדבר לא סמכו על ה' יתברך
שאמר להם שטובה הארץ וגור דינם היה
שיוסר מהם עזר ה'. ללא עזר ה' נשאר
האדם חסר דעה ואינו זוכר מאומה. לכן
יתכן שאחרי כל הנסים שראו במצרים
ובמדבר, נמוג לבם של בני אותו הדור
מפחד "עָרִים גְּדֹלֹת וּבָצָרֹת בְּשָׂמַיִם"
(דברים ט א). ופרשה זו מהווה דוגמא
מוחשית לכחו של היצר בהעדר סייעתא
דשמיא לאדם.

נמצא, שמפרשת המרגלים אנו למדים
את אשר אומר ה'מסילת ישרים' בהמשך
דבריו: אבל אם אינו מפקח הוא על עצמו
ודאי שהקב"ה לא יפקח עליו. כי אם הוא
אינו חס, מי יחוס עליו? והוא כענין מה
שאמרו ז"ל: 'כל מי שאין בו דעת, אסור
לרחם עליו' (מדרש שמואל ה). והוא מה

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

"וַיְהִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמְדַּבֵּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקְשָׁשׁ עֲצִים בְּיוֹם הַשִּׁבְתָּ" (במדבר טו לב)

שואל ה'אור החיים': קשה, מה בא הכתוב להשמיענו, שהיו ישראל במדבר? ויתבאר על פי מה שאמרו במסכת שבת (צו:): "וזהו": אמר רב יהודה אמר שמואל: "מקושש, מעביר ד' אמות ברשות הרבים היה" גם אמרו במסכת שבת: (א ו:): "וזהו": אמר רב יוחנן, "וכו' זו היא רשות הרבים" והקשו בש"ס; "ולחשוב נמי מדבר? ראה תניא; איזהו רשות הרבים סרטיא וכו' והמדבר" ותיירץ אבי; "לא קשיא, כאן בזמן שהיו ישראל שרויים במדבר, כאן בזמן הזה" ופירש"י וז"ל: "בזמן שהיו ישראל במדבר, חשיבא רשות הרבים. בזמן הזה אינו מקום הילוך לרבים, דהולכי מדברות לא שכיחי" (שבת ו:). (אור החיים במדבר טו לב).

וזה מה שכתוב: "וַיְהִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמְדַּבֵּר", שרק לכן חשיב רה"ר וחייב על העברתו מיתה. וע"ש מה שהאר"ך. וכתב עוד, דלמ"ד ד'מקושש, היינו; תולש' - וצ"ע, דהרי איתא בחולין, שאין מכסים דם בעפר המדבר שאינה מצמחת. א"כ מניין יצאו צמחים במדבר, לזה הכתוב אומר: "וַיְהִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמְדַּבֵּר". דאמרו חז"ל: "שבארה של מרים היה משקה והיה מעלה גנות ופרדסים". וגם לסברת ר' אחא בר יעקב שאמר: "מעמר היה" יתישב כנ"ל. דלכן כתוב: "בַּמְדַּבֵּר" שהיה מקום גדולו שם, עכת"ד.

"דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדַרְתָּם וְנָתַנּוּ עַל צִיצִית הַכֶּפֶן פְּתִיל תְּכֵלֶת" (במדבר טו לח)

כתב האו"ח: 'טעם אומר: "וְאָמַרְתָּ" בתוספת ו' לפי מה שאמרו ז"ל: 'שאמר משה לה' בימי החול לובשים תפילין וזוכרים המצוות, ביום השבת במה יזכרו? והשיב הקב"ה הריני נותן להם מצות ציצית ע"כ. לזה כשבא לומר לו שיעשו ציצית, יש מקום לטעות כי מצוה זו תהיה במקום תפילין. רצה לובש תפילין, רצה לובש ציצית בלא תפילין ואפילו בשאר ימים, שבאחד מהם יספיק לזכירת המצוות. לז"א: "וַעֲשׂוּ" ו' מוסיף שמצות תפילין במקומה עומדת ומוסיף מצות ציצית. ■

לכל איש ישראל ניתן את הכח להשריש בתוך נפשו קדושת ה' על ידי הדבקתו בתורה ובמצוות. זאת בתנאי שירחיק מעליו את היצר הרע וימנע דריסת הרגל של דעות כוזבות והרהורי חטא אצלו. כאשר נפש האדם טהורה וזכה יזכה לענין הגדול הזה שעל ידי עשיית המצוות יהיה קדוש לה'. זוהי משמעות ברכת המצוות: 'אשר קדשנו במצותיו וציונו'. אבל אם ח"ו "תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", לא יועילו המצוות לקדש את האדם. וכעין זה אמר הנביא: "נִירוּ לְכֶם נִיר וְאֵל תִּזְרְעוּ אֶל קִצְיִם" (ירמיה ד ג)

אמנם מי שקשה לו לטהר מחשבותיו ולהסיר לגמרי הרהורי עבירה מלבו, אל יפול ברוחו. אל לו לאדם כזה לחשוש שמצוותיו ותורתו לא יועילו לקדש נפשו, שהרי אמרו חז"ל: 'הבא ליטהר, מסייעין אותו' (זוהר ב עט:). על כן, מי שבכל לבו חפץ להסיר מחשבה רעה מלבו בודאי יעזרוהו מן השמים. לפיכך, גם אם אין מחשבתו של מקיים המצוה טהורה לגמרי עליו לקיימה. ועל כגון דא אמרו חז"ל: 'לְעוֹלָם יֵעֲסַק אָדָם בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת, אֶף עַל פִּי שְׂלָא לְשִׁמָּה שְׂמִתוֹךְ שְׂלָא לְשִׁמָּה, בְּאֵ לְשִׁמָּה' (פסחים כ). קדושת התורה והמצוה תסייע לו שיהיה בידו לעשות וללמוד גם לשמה ולהגיע לשלימות של "וְהִייתֶם קְדָשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם".

וגם זה נרמז בפסוק שכתב תחילה: "וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם". כאן נזכר "מִצְוֹת ה'" - דהיינו; לשם ה' - רק לענין זכירה ולא בעשייה. והסבה, משום שלא הגיע עדין לטהרת המחשבה במעשה המצוות. בכל זאת יביאו אותו מעשיו אלה להסרת מחשבות הלב ולהתגברות על התאוות. אחר כך יזכה להגיע למדרגת הקדושה - "וְהִייתֶם קְדָשִׁים".

כל זה נאמר במי ש'בא ליטהר' ומתחזק להסיר מחשבות רעות ולהמנע מתאוות, אזי יזכה ל'מסייעין בידו'. והמתבונן בכל זה ייטב לו בזה ובבא, מסיים ה'חפץ חיים'.

"שָׁמְעוּ כִּי אָתָּה ה' בְּקִרְבֵּי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עִין בְּעִין נִרְאָה אָתָּה ה' וַעֲבַנְךָ עִמָּד עֲלֵהֶם" (במדבר יד יד)

כתב ה'משך חכמה': "שָׁמְעוּ" פירושו; שהאומות לא ראו העננים. כדריש בספרי פסקא פ"ג ולכן רק "שָׁמְעוּ". ופשוט.

שאמרו: 'אִם אֵין אֲנִי לִי, מִי לִי' (אבות א יד). הקב"ה נקרא 'מֶלֶךְ עֶזְרוּ' ופירוש המושג 'עֶזְרוּ' הוא כשיש עובד אשר לו ניתן הסיוע.

בזה יובן פשר מצבנו. הכל מאמינים בעולם הבא ומצד שני חיי היום-יום מתנהלים מתוך התעלמות כמעט מוחלטת מהעולם הבא. הסבה היא העדר סייעתא דשמיא הנגרם בגלל חוסר פקוח האדם על עצמו ובאין סייעתא דשמיא, גדול כחו של היצר להשכיח מהאדם את כל האמת.

על כך נצטוונו: "וּבְחֶרֶת בְּחַיִּים" (דברים ל יט). תפקידינו הוא להיות בוחר בחיים ואז יהיה ה' יתברך בעזרנו בכל אשר נלך.

"וְלֹא תִתְּרוּ" תנאי ל"וְהִייתֶם קְדָשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם"

"לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי וְהִייתֶם קְדָשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם" (במדבר טו מ)

מדוע חוזרת התורה ואומרת: "וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי" שואל ה'חפץ חיים' בספרו 'שמירת הלשון' (חלק ב ב) כמובא בלקט - הרי נאמר כבר לעיל: "וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם"? (במדבר טו לט)

גילתה לנו כאן התורה שאין עשיית מצוות ה' מביאה את האדם ל"וְהִייתֶם קְדָשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם" אלא אם כן נתמלאו שני תנאים - "וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם". וכבר נתבאר במדרש: 'אַחֲרַי לְבַבְכֶם - זו מִינּוּת' אַחֲרַי עֵינֵיכֶם - זה הרהור עבירה' (ברכות יב:).

משמעות הדברים; שגם אם אדם מקיים כל התורה כולה, עליו למלא עוד שני תנאים. להתרחק מן המינות הכוללת את כל המחשבות הסותרות את דעת התורה (ספר החנוך) ולקדש את עצמו, דהיינו; לפרוש מן התאוות.

עיקר זה מתבאר מתוך סדר הפסוקים: "וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה' וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם". שימו לב: התורה לא מסתפקת בזה, היא ממשיכה. "וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם". רק אחר כך זוכים ל"וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי וְהִייתֶם קְדָשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם".

משל למה הדבר דומה? לאדם שביתו מלא רפש וטיט. כל זמן שהכלוך ממלא את הבית, לא יוכל ליפות את ביתו, גם אם יכניס כלים לתוכו. רק אם יסיר תחילה את הכלוך יוכל לקשט את ביתו על ידי הכלים הנאים. הוא הדין בעניננו.

גנזי המלך' מציג שאלות מעשיות שיש להן מענה בדפים הנלמדים במסגרת 'הדף היומי', עם ביאור 'חברותא'. למותר לציין שאין לסמוך על הנאמר בו לפסיקת הלכה

'מפיהם ולא מפי כתבם'

כתבם האם הוא חסרון בעדים, שלא נחשב שהגידו ע ד ו ת ן כ ש ה י ת ה העדות על ידי כתבם ומשום

שכתב אינו כדבור והתורה הצריכה הגדה שהיא כדבור ולא די במה שנודעה ידיעתם מצד אחר ונמצא כשלא הגידו בפיהם ולא בכתב שאין לנו עדים בהדבר. או שעדים הם אף במה שגילו ידיעתם בכתב, אבל הוא דין על הבית דין, שאין יכולין לדון על עדות בכתב משום שבדבור העדים יש אפשרות להכיר יותר את האמת ודבר זה הוא מעין הדין של דרישה וחקירה שצריך בית הדין לעמול להגיע לחקר האמת וזה אינו שייך לדין העדים אלא לדין הב"ד.

ועיין בשו"ת 'חתם סופר' (חיו"ד רכ"ז) שכתב: שלענין עדות בעינין **'מפיהם'** כי ע"י דבור יבחנו דבריהם ומחשבתם יותר מאשר יכתבו.

ולכן מסתבר שהוא רק דין על הב"ד, שהם אינם יכולין לדון על עדות בכתב. והנה, אם החסרון של **'מפיהם ולא מפי כתבם'** הוא דין בעדים, הרי בעדות אשה שמת בעלה, שהקלו לגביה כדיני עדות כדי להתירה מעגינותה, יש להקל גם בעדות על ידי כתב. אבל אם הוא דין בב"ד, אפשר שלא הקלו בכתב. ■

וכתב ה'חלקת מחוקק' יז ס"ק כא: **'דהבו שלא להוסיף עליה'** (דהיינו: דינו בהיתר המחפש של נאמנות עכו"ם המשיח לפי תומו כדי להתיר אשת איש להנשא לאדם אחר על פי דבריו ולא נתיר גם על פי כתב של עכו"ם הכותב שמת בעלה של אשה זו).

'הלבבוש' (הובא ב'פתיחי תשובה' ס"ק נג) כתב: משום 'דהו תרי קולי', מסיח לפי תומו, ועל פי כתבו.

ותמה על כך ה'אגרות משה': הרי אין חלוק בין כתב לאמירה בפה, אלא במי שמתכוין להעיד, שלגבי קבלת עדות אין לנו הוכחה שהעד אומר אמת, אלא האמינתו תורה מדין עדות. ובעדות התחדשה ההלכה שדוקא **'מפיהם'** האמינתו תורה לעדים **'ולא מפי כתבם'**. אבל בעכו"ם, שאין לו דין נאמנות ולא עדות וכל מעלת של עכו"ם המסיח לפי תומו איננה מצד דבורו, אלא מחמת ההוכחה שיש לנו מכך שבודאי אינו משקר, מאחר שמסיח לפי תומו הוא, שאינו יודע שנוגע לאיזה דבר ואומר מעצמו בלא שום שאלה ואם כן, אין כאן קפיידא שיצטרך לדבר בפיו, אלא שצריך שתהיה אותה ההוכחה שיש ממסיח לפי תומו. ואם כן, כיון שודאי שגם בכותב לפי תומו יש ממש אותה ההוכחה של מסיח לפי תומו, מדוע לא יועיל כתבו? ואלו תרי קולי, יש כאן? אלא שיש להסתפק: בפסול של **'מפי**

מערכת 'חברותא' ייוחד ל'גנזי המלך'

שאלה: האם אפשר להתיר אשת איש להנשא לאדם אחר, על סמך מסמך שכתבו גוים, שפלוני בעלה מת?

תשובה: הרמב"ם בהלכות גרושין (יג כח) כותב: **'מצאו כתוב בשטר, מת איש פלוני בן פלוני, או נהרג איש פלוני בן פלוני ונודע שזה כתב ישראל, הרי זה תנשא אשתו. וכן מי שנשתתק וברדק אותו כדרך שבדקין לגיטין ונמצאת דעתו מכוונת וכתב שמת פלוני בן פלוני, סומכין על כתיבתו ותנשא.**

ואין בודקין עידי אשה בדרישה וחקירה, שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר, אלא להקל, משום התרת עגונה.'

ובשו"ת 'אגרות משה' (אה"ע א מז) הביא את דברי ה'מגיד משנה' שכתב: 'אפשר שכונתו (של הרמב"ם) למעוטי, אם היה כתב עכו"ם. והטעם; לפי שלא הוכשר עכו"ם להעיד על אשה שמת בעלה, אלא במסיח לפי תומו, אבל לא הוכשר כתבו של עכו"ם.'

והקשה עליו ה'בית יוסף' בספרו 'בדק הבית': למה יגרע כתבו של עכו"ם הכותב לפי תומו מדבורו של עכו"ם המשיח לפי תומו?!?

2 המשך מעמ' >>>

"וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר שְׁלַח לְךָ אַנְשִׁים וַיִּתְרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן"

הרי לנו מכאן למוד גדול כי אפילו טעות כזו, שלא יוכל להרגיש משה רבינו על אחרים, הם בעצמם יכולים לראותה במבט האמת שלהם אם אך רק ירצו!

ונענשים על זה אפילו עד כדי **'בכיה לדורות'** ר"ל!!

ותנחומין גדולים בדבר זה לאדם, כי עליו רק להתחזק הרבה ולהתרכז על האמת ולידבק בה, כי אז לא יוכל עוד היצר הרע להטעותו בשום פנים. (מכתב מאליהו א). ■

דברים). הרי כי גם בחכמה היותר גדולה אי אפשר להבחין בתוך דקותם של כחות הנפש ורק ע"פ ה' בנבואה בירר להם. וכבר כתבנו, שלא רצה ה' לגלות למשה את האמת בענין שילוח המרגלים, כמו שכתוב: **"שְׁלַח לְךָ" 'לדעתך'**. ועל כן עם כל עוצם חכמת משה רבינו טעה בדקות ההיא, כי לא יכול להרגישו. **ומעתה נתבונן; אם משה רבינו ע"ה לא נתפס על טעות זו, היאך נתבעו עליה ישראל?**

והרי אדם עומד על טעיות אחרים יותר משל עצמו.

איך אפשר דבר זה, על כרחנו שהטעות היתה דקה כל כך, שאפילו משה רבינו לא הרגיש בה, כי הקב"ה תבע חטא המרגלים מישראל ולא ממשוה.

והנה כתב הגר"א ז"ל: 'שהיו באים ישראל אל משה לשאול כל אחד על עבודת ה' הפרטית שלו ומשה היה מלמדם עצות ודרכים לכל אחד כענינו הפרטי על פי ה' (אדרת אליהו פ'

בס"ד

50% הנחה לבתי כנסת

א.א.א. אלוסי הניקיון

פתרונות מתקדמים בציוד חדיש

● ריפודים ● כסאות ● סלונים

● בנקים ● משרדים

● אולמות ● מרכזי כנסים

● בתי מלון ● בתי כנסת

דוד - 052-4440073
Email:aaa1a@smile.net.il

יעמדו על הברכה

- ברכה והצלחה לשני חברים בעלום שם
- שמירה מכל נזק והצלחה במעשי ידיך למארקו בן אליהו
- אנדרה בן אודט שיזכה לזיווג הגון
- דוד בן אסתר נחת רוח ממשפחתו
- חלפו בן רינה הצלחה בזיווגו ויזכה להקים בית כשר ונאמן בישראל
- מארקו ואנג'לו בני רוטנה שיזכו להרבק בתורה, ברכה והצלחה
- רפואה שלמה לאיטליה בת צ'לסטה
- לחיים ודניאל בני רות שישנו הגיות ויזכו לזיווג הגון
- אנדראה בן רוסלה שיזכה לחזור בתשובה שלמה
- וירג'יניה בת אסתר שיצליח הזיווג ותיזכה להקים בית כשר ונאמן בישראל
- אברהם בן יולנדה שיזכה לחזור בתשובה שלמה
- נחת רוח בריאות והצלחה לאזור בן ג'מה
- רפואה שלמה למסעודה בת ליהו
- חי ורטו בן מיסה שיזכה לחזור בתשובה שלמה
- רפואה שלמה ברמ"ח אבריה ושסה גידיה, רפואת הנפש והגוף למיטל בת מלכה

רחוב האדמו"ר מקוצק 41 בני ברק

למבירה ספרי תורה מהודרים

שנכתבו ע"י סופרים מומחים, יראי שמים בכתב ספרדי, בית יוסף והאר"י

כמו כן ניתן להשיג אצלינו תפילין מהודרים

לפרטים והזמנות נא לפנות לשי

052-80-777-22

מרפאת שיניים שן וחסד

נוסד בשנת 1982

כתר חרסינה 570 ש"ח

ש"ח 1.490 ו"ש"ח ♦ תותבת 1.590 ו"ש"ח

ש"ח 2.990 ו"ש"ח ♦ תותבת גמישות ללא וויס

ש"ח 4.800 מ- ♦ ישור שיניים החל מ-

רח' רבי עקיבא 44 ב"ב פינת הרב קוק

052-8448443 ♦ 03-5794757

כל המעונין לזכות ולהיות שותף בהצעת 420,000 עמודי התורה של 'גנזי המלך' בכל שבוע, יתרום 500 שקלים לע"י, רפואה, זיווג, הצלחה, פרנסה, דרך חי' וקיים וכו' ויקבל פרסום בקוביה כדלעיל.

03-6762226
050-6500666

שירותי כח אדם וסיעוד

● עובדים זרים מכל העולם

● טיפול בקשישים, מוגבלים ונכים במסגרת חוק הסיעוד של ביטוח לאומי

● מטפלים למשך 24 שעות - אפשרי ללא לינה ● מענה מידי לכל פניה

ברישיון משרד העבודה והרווחה

08-9356686 נ"ד: 050-2333333 רח' הרצל 96 רחובות, מיקוד: 76548 raz2004@bezeqint.net

להרויח בגדול!

בתכנית 'כח כפלים'

מלאו הוראת קבע זו על סך \$28*

ותקבלו

<p>חינם!</p> <p>טיול לאתרים בצפון</p>	<p>חינם!</p> <p>קלטות וידאו, CD, טייפ וספרים</p>
<p>חינם!</p> <p>מנוי שנתי ל'גנזי המלך'</p>	<p>חינם!</p> <p>מנוי שנתי לעתון 'ארבע כנפות'</p>
<p>חינם!</p> <p>סוף שבוע ששי שבת עם הרב אמנון יצחק</p>	

הוראה לחיוב חשבון לתוכנית "כח כפלים" למשך שנה מינימום

תאריך

לכבוד בנק _____ כתובת הבנק _____ מס' הסניף _____

1. א.נ/ו הח'מ שם בעל/י החשבון _____ משפחה _____ מס' זהות / ח.פ. _____

רח' _____ מס' _____ עיר _____ מיקוד _____ טל. בית _____ פלאפון _____

מס' חשבון בבנק		סוג חשבון		קוד מסלוקה	
2	3	9	2	בנק	סניף
אסמכתא / מס' מזהה של הלקוח בחברה				קוד	מוסד

נתן/ים לכם בזה הוראה לחיוב חשבון/נו הנ"ל בסניפכם, בנין תרומתי ל"שופר" בסכומים ובמועדים שיומציאו לכם מידי פעם בפעם באמצעי מונטי, או רשימות ע"י "שופר" כמפורט מטה ב"פרטי הרשאה".
 (2) ידוע ל/נו כי: א. הוראה זו ניתנת לבטול ע"י הודעה ממני/מאתנו בכתב לבנק ול"שופר" שתכנס לתוקף יום עסקים אחד לאחר מתן ההודעה בבנק וכן ניתנת לבטול ע"י הוראת כל דין. ב. אהיה/נהיה רשאי/ים לבטל מראש חיוב מסוים ובלבד, שהודעה על כך תימסר על ידי/נו לבנק בכתב, לפחות יום עסקים אחד לפני מועד החיוב. ג. אהיה/נהיה רשאי/ים לבטל חיוב, לא יותר משנתיים מימי ממועד החיוב, אם אוכיח/נוכיח לבנק, כי החיוב אינו תואם את המועדים או הסכומים שנקבעו בכתב הרשאה, אם נקבעו. (3) ידוע ל/נו כי הפרטים שצוינו בכתב הרשאה ומילויים, הם נושאים שעלינו להסדיר את המוטב. (4) ידוע ל/נו כי סכומי החיוב ע"י הרשאה זו, יופיעו בדפי החשבון וכי לא תישלח ל/נו ע"י הבנק הודעה מיוחדת בנין חיובים אלה. (5) הבנק יפעל בהתאם להוראות בכתב הרשאה זה, כל עוד מצב החשבון יאפשר זאת, וכל עוד לא תהיה מניעה חוקית או אחרת לביצוע. (6) הבנק רשאי להוציאני/נו מן ההסדר המפורט בכתב הרשאה זה, אם תהיה לו סבה סבירה לכך, ויודיע ל/נו על כך מיד לאחר קבלת החלטתו, תוך ציון הסיבה. (7) נא לאשר ל"שופר" בספח המחובר לזה, קבלת הוראות אלו ממני/מאתנו.

פרטי הרשאה:

1. סכום החיוב ומועדו, קבעו מעת לעת ע"י "שופר" עפ"י (תקורות לקביעתם):

2. בנטי החיוב: [] זמן במשבצת המתאימה

"שופר" ארגון הפצת יהדות מתחייב בואת שלא למשך מעבר לסכומים המגיעים לו.

לחייב בתאריך:

[] לחודש 20
 [] לחודש 30

חתימת בעל/י החשבון

תורם נכבד, שים לב: הוראה לחיוב חשבון זו אמורה להגיע לבנק דרך "שופר" עליך לשלוח את המופס ל"שופר" ת.ד. 2711 בני ברק, טל: 03-6777779

\$ 28 זכאות ליחיד

\$ 56 זכאות לזוג